

اولویت برای افغانستان: کمک‌های نظامی یا برنامه‌های آموزشی

و نقش کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در آن

دانشگاه سدنی غربی (University of Western Sydney)، واقع در شهر سدنی کشور استرالیا، کنفرانسی بین‌المللی را تحت عنوان «گفتگو میان فرهنگ‌ها و آموزه‌های حقوق بشری و آموزش صلح» از تاریخ 4-6 نوامبر سال 2010 (13-15 قوس 1389) برگزار کرد. در این کنفرانس، بیش از 450 تن از استادان پوهنتون‌ها، کارمندان نهادهای آموزشی غیر دولتی، متخصصان آموزش صلح و آموزه‌های حقوق بشر، مسؤولان وزارت‌های آموزشی حکومت استرالیا، مسؤولان کمیسیون‌های حقوق بشر استرالیا و فرصت‌های برابر برای زنان و مسایل مربوط به جنسیت (جندر) و نمایندگان اقلیت‌های بومی کشور استرالیا، شرکت داشتند.

حدود 180 تن از شرکت‌کنندگان، از بیش از 20 کشور جهان و اکثریت‌شان از کمیسیون‌های حقوق بشر، نهادهای جامعه مدنی که در بخش تعلیمات صلح و حقوق بشر تخصص داشتند و استادان دانشگاه‌ها، نمایندگی داشتند.

«کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان»، یکی از نهادهایی بود که نه تنها در میان سخنرانان کلیدی، بلکه در بخش کمیته کاری طرح قطعنامه کنفرانس، نقش اساسی را به عهده داشت و گزارش‌ها و اقدامات کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در کنفرانس، به‌ویژه که کمیسیون در شرایط دشوار و پرچالش، به مأموریت حقوق بشری خود از جمله تلاش برای تعمیم و توسعه فرهنگ حقوق بشری از طریق آموزش‌های حقوق بشری می‌پردازد، با استقبال زایدالوصف و پرشوری، مواجه شد.

در بخشی از قطعنامه کنفرانس، که توسط رئیس کنفرانس، آقای داکتر سیو اوزدوسکی قرائت شد، چنین آمده است: «کشورهایی مانند افغانستان، بدون شک، ضرورت عاجل به کتاب، مکتب و معلمان باتجربه دارند. باید مطمئن بود که استرالیا به بخش تعلیم و تربیت مردم، بیشتر از اعزام سرباز، توجه می‌کند».

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نیز، بدین باور است که تأمین حقوق بشر، تعمیم دموکراسی و تقویت فرایندهای دموکراتیک و توسعه و نهادینه‌شدن ارزش‌ها، آموزه‌ها و فرهنگ حقوق بشری، صرف از طریق تعلیمات باکیفیت و آموزش‌های حقوق بشری میسر است؛ چه اینکه، بسترهای مناسب اجتماعی و فرهنگی، مکمل زیرساخت‌ها برای حاکمیت قانون و حکومت مردم‌سالار و تحکیم دموکراسی در کشور می‌باشد.

در کنفرانس تأکید شد که آموزش حقوق بشر، در سطح حداقلی آن، اطفال ما را در بالابردن ظرفیت‌شان برای مقابله با چالش‌ها و مشکلات اجتماعی که با آن‌ها مواجه می‌شوند، قادر خواهد ساخت تا زمینه یک زندگی مسالمت‌آمیز، به‌دور از تبعیض و تعصب را، فراهم نموده از آن لذت ببرند. این آموزش‌ها، بدون شک، زمینه‌ساز مناسبی برای تغییر ذهنیت‌ها و الگوهای زیست فردی و جمعی محسوب می‌شود.

در بخش پیشنهادهای قطعنامه، چنین تأکید شده است که کشور استرالیا باید در تمامی برنامه‌های توسعه‌ای خود برای کشورهای توسعه‌نیافته یا پس‌از جنگ (مانند افغانستان)، با استفاده از روش کمک مبتنی بر حق یا حقوق بنیادی (Human Rights Based Approach)، به‌گونه متمرکز، تعلیم و تربیت به‌خصوص، آموزش حقوق بشر را در اولویت قرار دهد.

در این کنفرانس، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان فعالیت‌ها و دستاوردهای خود در راه تعمیم آموزش حقوق بشر در کشور را چنین عرضه داشت:

- کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در همکاری نزدیک با وزارت معارف، علاوه بر برنامه‌های آموزشی با بخش تألیف و ترجمه و آموزگاران و زمینه‌سازی سفر آنان به کشورهای منطقه، توانسته است، پیام‌های حقوق بشری را در مضامین پشتو و دری صنوف 7-12 بگنجاند. خوشبختانه، این پیام‌ها به دسترس شاگردان و آموزگاران قرار گرفته است و همکاری‌های متقابل در این زمینه ادامه دارد تا در نصاب جدید (صنوف 1-6) نیز، چنین پیام‌ها و مفاهیمی انعکاس یابد.

● همچنین، در همکاری نزدیک با بخش حقوق بشر و آکادمی پولیس وزارت داخله، موضوعات حقوق بشری به‌خصوص، تأکید بر کنوانسیون بین‌المللی منع شکنجه، شامل نصاب آموزشی و تدریسی آکادمی پولیس گردیده است. همچنین، کمیسیون از تألیف کتاب درسی توسط یکی از استادان آکادمی پولیس که دربرگیرنده موضوعات حقوق بشری می‌باشد، قدردانی نموده است.

● توسعه برنامه‌های آگاهی‌دهی در مورد موضوعات حقوق بشری، یکی دیگر از اولویت‌های کاری کمیسیون در ارتباط با ارگان‌های ذی‌ربط دولتی شامل ادارات دولتی در سطح مرکز و ولایات، سارنوالی‌ها و اعضای پارلمان بوده است.

● تأسیس و تقویت واحدهای حمایتی حقوق بشر در بسیاری از وزارتخانه‌ها از جمله وزارت داخله (اولین وزارت)، وزارت خارجه، وزارت فوائد عامه و اخیراً وزارت عدلیه، از اقداماتی است که کمیسیون برای نهادینه‌سازی حقوق بشر در ادارات دولتی مفید می‌پندارد. واحد حمایتی حقوق بشر وزارت داخله در تعقیب و پیگیری بسیاری از قضایای حقوق بشری، با کمیسیون همکاری کرده است.

● کمیسیون با بخش‌های تعلیم و تربیت اردو و پولیس ملی همکاری بسیار نزدیکی دارد از این رو، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان هر ماه، علاوه بر برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌دهی، نشرات کمیسیون را به‌صورت منظم، ضمیمه ماهنامه حقوق بشر برای آن‌ها ارسال می‌دارد. همچنین، کمیسیون تفاهم مؤثر کاری با ریاست امنیت ملی داشته است.

● سازماندهی مشوره ملی در مورد رسیدگی به جنایات جنگی در گذشته که در سراسر کشور صورت گرفت و در آن با حدود 7000 نفر از هموطنان، مصاحبه صورت گرفته است، زمینه‌های تحکیم و تقویت ساختاری حقوق بشر و دسترسی به عدالت را به عنوان عاملی محسوس حقوق بشری، با آگاهی از داعیه دادخواهی برای قربانیان ظلم و نقض حقوق بشری از یکسو، برای مدافعان، رضا کاران حقوق بشر و نهادهای جامعه مدنی از سوی دیگر، فراهم آورده است. بر بنیاد همین برنامه، دولت جمهوری اسلامی افغانستان نیز، طرح سه‌ساله «عدالت، صلح و

آشتی» را منظور کرده است که بر اساس آن، روز 19 قوس (مطابق با 10 دسامبر، روز جهانی حقوق بشر) به نام «روز قربانیان ظلم و جنایات جنگی در افغانستان»، نامگذاری شده است.

● کمیسیون مستقل حقوق بشر، برای تجلیل از روز جهانی حقوق بشر و قربانیان ظلم و نقض حقوق بشری، بناهای یادبودی را در محوطه دانشگاه کابل، پوهنتون تعلیم و تربیت، همچنین اولین «موزیم یادبود قربانیان جنایات جنگی» را در ساحه مکشوفه یک قبر دسته‌جمعی در فیض‌آباد (ولایت بدخشان)، اعمار نموده است. «یادبود حقوق بشر» در دانشگاه کابل، بر ماده 3 اعلامیه جهانی حقوق بشر با این بیان که: «هر کس حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی دارد»، تأکید می‌نماید.

یادبود حقوق بشر در پوهنتون تعلیم و تربیت در شهر کابل بر حقوق اساسی افراد نظیر حق دسترسی به عدالت، حق مالکیت، حق کار، حق تحصیل و دسترسی به خدمات صحی، دوری از تبعیض، حق زندگی مناسب و بهتر و... تأکید دارد که علاوه بر زبان‌های ملی پشتو و دری، به زبان‌های ازبکی، پشه‌ای، بلوچی و ترکمنی، بر روی سنگ حکاکی شده است.

همچنین، کمیسیون در مرحله نهایی اعمار چنین یادبودی در شهر هرات می‌باشد که نشاندهنده شهادت مردم آن ولایت در برابر ظلم و تجاوز شوروی سابق و حامیان داخلی‌شان در کشور و یادآور جنایات نابخشودنی رژیم سابق در مقابل مردمان ملکی و شهروندان کشور نیز، خواهد بود.

● کمیسیون، فعالیت‌های دادخواهی مشترکی را در هماهنگی با نهادهای جامعه مدنی، مدافعان حقوق بشر و رسانه‌های متعهد و مسؤول، به خاطر اصلاح و تعدیل قوانین داشته است. تعدیل «قانون احوال شخصیه اهل تشیع»، تصویب «قانون مطبوعات» (امید که به‌زودی عملی گردد)، تصویب برنامه سه‌ساله «عدالت، صلح و آشتی» و تصویب «قانون منع خشونت علیه زنان» از جمله دستاوردهای مشهود آن دادخواهی‌ها می‌باشد.

● کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان برنامه تشدید را روی دست گرفته است تا سطح آگاهی هموطنان و همکاران (دولتی و غیردولتی) کمیسیون از طریق رسانه‌های چاپی، تصویری و شنیداری ارتقا یابد. ایجاد یک واحد حمایتی رادیویی در کمیسیون و همکاری آن از طریق بخش نشرات کمیسیون با رادیوهای ولایتی نشان‌دهنده این تعهد کمیسیون می‌باشد. همچنین علاوه بر نشرات چاپی، کمیسیون همواره برنامه‌های متنوع آموزشی، آگاهی‌بخش و تربیتی تلویزیونی را تهیه کرده در اختیار مؤسسات نشراتی (در مقابل پول و هزینه) قرار داده است. بعضی از ارگان‌های نشراتی و تصویری، با کمیسیون همکاری‌های مؤثری را از طریق ارائه تخفیف برای نشر برنامه‌های حقوق بشری، داشته‌اند.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان با بسیاری از روزنامه‌ها در سطح کابل و ولایات، همکاری‌های فنی، مالی و حرفه‌ای داشته است.

● کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، به خاطر بهبود وضعیت حقوق بشری و نظارت بر حقوق بشر در کشور، به‌طور منظم بر پروسه‌های دموکراتیک به‌خصوص پروسه انتخابات شامل پروسه ثبت نام رأی‌دهندگان، ثبت نام نامزدان، مرحله تبلیغات و رقابت انتخاباتی، جریان انتخابات و پروسه شمارش آرا، همچنین، جریان رسیدگی به اعتراضات و شکایات انتخاباتی، نظارت به عمل آورده است و پیشنهادهای اصلاحی و اقدامات لازم را برای تأمین و افزایش مشروعیت بیشتر پروسه، طی کنفرانس‌های مطبوعاتی و گزارش‌های کاری به مراجع مربوط، ارائه داشته است. ایجاد «کمیسیون شکایات انتخاباتی» برای اولین انتخابات پارلمانی (1384)، بعد از انتخابات ریاست جمهوری سال 1383، بر بنیاد پیشنهادهای کمیسیون صورت گرفت. کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان به عنوان یک عضو فعال و مسلکی، در انتخابات پارلمانی سال 1384، انتخابات ریاست جمهوری و شوراهای ولایتی سال 1388 اشتراک داشته است. با تغییر قانون انتخابات برای انتخابات پارلمانی سال 1389، شامل کمیسیون شکایات انتخاباتی نمی‌باشد.

● کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، همواره انتقادات و صدای خود را (با ارائه پیشنهادهای عملی و تطبیقی)، برای آگاهی‌دهی، تقویت برنامه‌های دادخواهی و جرئت‌دهی مسلکی به مدافعان و رضاکاران حقوق بشر، از طریق کنفرانس‌های مطبوعاتی، اعلامیه‌ها، گزارش‌های تخصصی در موارد گوناگون و نقض‌های مشهود حقوق بشری، به گوش مسؤولان و مقامات دولتی رسانیده است. جای یادآوری است که کمیسیون در بسیاری از موارد، با ایجاد تماس‌های کاری مستقیم با مقامات مسؤول ارگان‌های دولتی در کابل و ولایات، تلاش نموده است تا اقدامات عاجل اصلاحی و پیشگیرانه از جانب آنها اتخاذ گردد. کمیسیون، همواره، به عنوان یک ارگان پیشگام در چنین برنامه‌های دادخواهی، مواضع مشخص حقوق بشری خود را در رابطه قانون‌شکنی‌ها و تداوم معافیت‌ها، اعلام نموده است.

● کمیسیون به خاطر تجلیل از روزهای بین‌المللی حقوق بشر، علاوه بر چاپ تقویم حقوق بشری، اقدامات و فعالیت‌های و برنامه‌های متنوعی را برای دادخواهی و آگاهی‌دهی، با همکاری نهادهای جامعه مدنی و مدافعان حقوق بشر داشته است. این فعالیت‌ها شامل راهپیمایی‌ها، کنفرانس‌های مشترک، اعمار یادبودها، ارائه یافته‌های تحقیقی کمیسیون در موارد مرتبط با حقوق بشر، چاپ پوسترها و برگزاری کارگاه‌ها، فعالیت‌های مکرر مطبوعاتی (تلویزیونی و رادیویی)، برگزاری نمایشگاه‌ها (خوشنویسی، نقاشی، عکس) و نمایش‌ها می‌باشد.

قابل یادآوری است که کمیسیون تاکنون، چندین کنفرانس بین‌المللی را در موارد حقوق طفل، عوامل خودسوزی، حقوق خانواده در کشورهای اسلامی، خشونت علیه زنان، عدالت انتقالی و روش‌های حقیقت‌یابی در کشور برگزار و مدیریت کرده است.

● کمیسیون در ترجمه، چاپ و پخش کنوانسیون‌های حقوق بشری (مخصوص آنهایی که افغانستان به آنها متعهد می‌باشد) تلاش همه‌جانبه نموده است. البته این کنوانسیون‌ها و سایر اسناد حقوق بشری به زبان‌های ملی (پشتو و دری) ترجمه

گردیده‌اند. همچنین، بعضی از اسناد بین‌المللی به زبان ازبکی نیز برگردانده شده است.

کمیسیون، تاکنون، چندین بار قانون اساسی افغانستان را با قطع جیبی به تیراژ چندین ده‌هزار چاپ و پخش کرده است.

● کمیسیون، در سطح محل و ولسوالی‌ها، همکاری‌های بیشتری را با شوراهای محلی و بزرگان، به خاطر بالابردن سطح آگاهی شوراهای محلی و جلوگیری از تصامیمی که به صورت آشکار ناقض حقوق بشر، قانون اساسی و قوانین مدنی کشور می‌باشد، داشته است. این همکاری‌ها و تماس‌های کاری، سبب شده است که بسیاری از موارد نقض حقوق بشر، مخصوصاً نقض حقوق زنان و اطفال در پی به بد و بدل دادن‌ها، ازدواج‌های اجباری و زیر سن و مواردی دیگر، شامل فیصله‌های این شوراها نباشد. خوشبختانه اعضای شوراهای محلی در بسیاری از ولایات چون ننگرهار، غور، بدخشان، با کمیسیون همکاری نموده و متعهد به آموزه‌های مترقی اسلامی و رعایت قوانین نافذ کشور شده‌اند.

● کمیسیون برای قدردانی از کارنامه و دستاوردهای فعالان شاخص، صادق و متعهد حقوق بشر، نویسندگان، بازماندگان خانواده‌های قربانیان ظلم و نقض حقوق بشر، نمایندگان پیشتاز جامعه مدنی و اعضای متعهد رسانه‌ها، «جایزه ملی حقوق بشر» را بنیاد نهاده است که مراسم اهدای آن، معمولاً در روزهای 16 جوزا (روز تأسیس کمیسیون) و 19 قوس (10 دسمبر، روز جهانی حقوق بشر و روز ملی همبستگی با قربانیان ظلم و جنایات جنگی در افغانستان)، برگزار می‌گردد.